

Rejseartikel fra Albanien, hvor en del af ULVEN I BANJA LUKA foregår.

JYDSKE VESTKYSTEN

Dagbladet Jydske Vestkysten

14. januar 2001

Tirana Transit

En beretning om en rejse over bjergene fra Kosovo til Tirana. Om mødet med folket under pyramiden, om de store Mercedes'er, om en glemt løve og et farvel på tårernes kaj.

Af Jens Henrik Jensen

De to små knægte har hyllet sig ind i et stykke plastic. De kryber sammen få meter oppe på den græsklædte bjergskråning og kigger mistrøstigt ned på vejen med et blik, der burde tilhøre ældre mennesker. Den lille flok får er lige så uanfægtede af bussens skramlen som deres små, alvorstyngede hyrder.

Det støvregner. Eller også er det bare konstant så drivende fugtigt heroppe, hvor himlen har sænket sig og tvunget et slør af tågedis ned over bjergkæderne.

Det er da bussen bremses helt op og langsomt ruller ned i endnu et krater i asfalten, at jeg kan kigge direkte op på knægtene, der i hullede træningsbukser og udtrådte gummisko sidder plantet her, langt fra nærmeste landsby og uden en eneste bebyggelse i sigte nede i dalen under os.

Jeg er kommet ind i Europas fattiggård, Albanien, ad bagdøren fra Kosovo, for om få dage at rejse ud ad fordøren, via Tirana over havnebyen Durrës, der er porten mod verden – og først og fremmest

Italiens guldbeslåede støvle.

Tiranas gamle løve brøler, så det høres ud over det store område ved zoo, hvis man altså kan kalde det en "zoo."

- Albania, why? Det er nogle timer siden, betjenten ved grænseovergangen ved Morina bad mig forklare, hvad jeg skulle. Kukës, den albanske bjergby hvor titusinder af Kosovo-albanere søgte tilflugt under Milosevics angreb, har vi for længst lagt bag os. Herude på den miserable og snoede strækning gennem bjergene er der intet andet end fugt og grønne bjerge.

Albanien, hvorfor? Måske tænker knægtene under deres plastic det samme som betjenten. Da jeg ikke havde noget indrejse-stempel i mit pas, blev han i vildrede.

Lige dele byggeplads – og losseplads, Tirana anno 2001.

- Albania, why?

- Tirana transit... Tirana-Dürres-Italy, svarede jeg kort for nu at blive ved det enkle.

Han rodede rundt i skufferne i det nøgne kontor uden at finde andet end snesevis af løse ark papir og en cola-dåse.

- Det bliver 30 dollar, sagde han til sidst og slog opgivende ud med hånden.

- Hmm, 15 dollar for et visa har jeg hørt, svarede jeg.

- Nej, nej. 30 dollar...

Gennem vinduet så jeg, hvordan alle bussens mandlige passagerer havde taget opstilling under et halvtag for at ryge, mens de ventede på at den høje, fremmede med rygsækken endelig skulle

komme ud fra kontoret igen. Og det kom jeg, da de 30 dollar lå på bordet, og vi kunne rulle ud fra grænseposten, hvor karrosseriet af en udbrændt bus var stedt til hvile i den ene vejside.

Gennem bjergene, ad smalle, snoede veje går det fra Prizren i Kosovo mod grænsen til Albanien.

Turen begyndte med lige så stor lemfældighed som betjentens beslutning om visaet. Billetten købte jeg i Prizren i Kosovo af en mand, der lignede Pavarotti, som han tronedede bag sit skrivebord i et lille skur på busstationen. Da jeg mødte op tidligt næste morgen, holdt han sin del af aftalen, nemlig at vise vej til bussen i en babylonisk forvirring af rejsende, opbakning, minivans og busser.

- Bliv stående her, så kommer bussen sagde Pavarotti og luntede hastigt tilbage i ly for den silende regn.

Efter en halv time havde jeg stadig ikke set nogen Tirana-bus, og tvivlen indfandt sig, da en fyr i træningsbukser og læderjakke og med fire stænger cigaretter under armen pludselig dukkede op i mylderet og sagde på tysk, at jeg skulle følge med. Med Kosovosk' erfaring udspurgte jeg ham nøje, for skepsis er en nødvendig egenskab lige her.

- Ich bin Schofför, ich bin busdriver, gentog manden flere gange, inden jeg gik med, og han ledte mig op gennem en sidegade, hvor der holdt en fyldt bus med skiltet "Tirana" i forruden.

Tågedisen svæver af sted i store flager, mens time efter time går på samme måde. Ad serpentervejen op over bjerg og ned i dal og op igen. Den er mere hullet end de værste i Sydamerika, faktisk er der i lange perioder flere huller end der er vej.

Cigaretrøgen hænger tungt i bussen og blander sig med den krydrede lugt af de karakteristiske små farsruller, som passagererne pakker ud af avispapir og lægger ind i de store kebabbrød. Med et smil bliver jeg budt et stykke og en banan. En lukker et loftvindue op, så røgen kan trække ud, en anden lukker det igen – og sådan går denne dag i en gyngende bus.

Ingen ville på forhånd bekræfte, at ruten var sikker. Landevejsrøvere er der nok af i bjergene, men denne dag er de eneste gæster et par politimænd, der med timers mellemrum pludselig stopper bussen og med et ramponeret automatgevær over skulderen inspicerer os i al gemytlighed.

Vi stopper også af egen drift. Chaufføren råber ud over forsamlingen, og alle vi mænd springer ud og tager opstilling på rad og række ved en bæk i vejgrøften. Tisse, ville være et forkert ord, for vi pisser regulært som et helt kompagni soldater, mens papir, plasticposer og andet affald bliver smidt ned i vejgrøften, som det er skik og brug på disse kanter.

Nogle få landsbyer med skrot og bilvrug ved floden glider forbi akkompagneret af enkelte udslukte fabriksbygninger med smadrede ruder og rustne skorstene, før landskabet endelig åbner sig.

Turen er på små 200 kilometer – efter næsten ti timer bliver jeg sat af i Tirana centrum på en stille søndag aften.

Imam'en vækker mig ved lysets komme, da hans messende stemme tordner ud fra en minarets højttalere et sted i nabolaget. Tirana står op til en hektisk mandag, og jeg til et overfladisk bekendtskab med livet, som det udfolder sig langs den pulserende hovedgade Bulevardi Dëshmorët e Kombit.

Centrum er Skënderbeg Torv, hvor en hidsig trafik ledes rundt og videre ad boulevarden. På facaden af Nationalhistorisk Museum ser jeg det eneste, jeg straks kan genkende: Den enorme mosaik af nationens stolte sønner og døtre bevæbnet til tænderne og anført af en bondetøs i blondekjole med geværet hævet i strakt arm og en rank, bondeflås med den blodrøde fane med den sorte ørn. Alle marcherer de friske mod en ny uge - uden at ænse tidernes skiften.

Hvad jeg ikke havde regnet med, er den sværm af store Mercedes'er, der glider gennem Europas fattigste hovedstad. Især Mercedes'erne, lægger jeg mærke til, har ofte en hestesko på kølergitteret.

Lykkens gudinde må logisk nok have en hånd på rattet, hvis buler skal afværges.

En statue overdækket med plastic og omkranset af et stillads rager op. Det er nationalhelten Skënderbeg, der skal have en overhaling, men arbejdet er gået i stå i det lille parkanlæg, hvor vandet er holdt op med at springe.

Den gode Skënderbeg ledte modstanden mod tyrkerne i det 15. århundrede, og han var ubesejret i samtlige sine 25 kampe. Hvis man blot kunne sige det samme om Esbjerg fB...

Jeg bruger hele formiddagen på at søge efter et sted med Internet. Nettet - den rejsendes nye ven og budbringer, som giver kæreste, familie og venner en tunge, og som giver en journalist de nyheder, der ikke kan undværes, og resultatet af de fodboldkampe, der ikke kan ses.

Min søgen leder mig gennem sidegader, hvor forfald og fattigdom resolut rækker ud kun få meter fra boulevarden, der kæmper med at holde facaden og bevare en del af illusionen om en hovedstad. Albanerne er et venligt folk, men evnen til at forstå er lille. Alligevel er jeg til sidst på sporet. Der findes en Internet-cafe i kælderen under det tidligere Enver Hoxha Museum. Et fremmedlegeme af en marmor-pyramide, som diktatoren ubeskedent lod opføre til minde om sig selv. I dag ligger den lurvet og overmalet med graffiti, som folkets hån og gravskrift over despoten, der sammen med sine medsammensvorne levede livet i en bydel af luksus, hvor undersåtterne var forment adgang.

Første gang går jeg forkert i katakomberne og når frem til en oversvømmet lokum. Så finder jeg ned i en dunkel cafe, hvor vestlig heavyrock hamrer ud over gæsterne, der næppe kan veksle et hørbart ord med hinanden.

Lige så malplaceret som pyramiden over mit hoved er jeg, solbrændt og med opsmøget safariskjorte, da jeg skrider gennem lokalet i beskidte vandrestøvler.

De sidder tæt pakket, klædt i sort spadseredragt, sort læder og sorte jakkesæt - kvinderne belagt med tung makeup og alarmerende læbestift og iført solbriller i mørket som for at stræbe efter det sidste touch af dekadence.

I et lokale inde bag det lavtflyvende jetsæt står en række computere, som stort set alle er ude af drift. Jeg venter og venter og fornemmer, at min dyrebare sending sidder fast et sted ude på bunden af Adriaterhavet i et telekabel. Men med en Holger Danskes tålmodighed får jeg til sidst min hotmail hevet ud af armodets server-system og kan konstatere, at alt er vel - i hvert fald uden for Tirana og omegn.

Brølet lyder surrealistisk. Måske fordi jeg lige har set en gammel mand fredsommeligt komme trækkende med to køer midt gennem byparken. Og kreaturers brøl gjaldende ud over hovedstaden

er det bestemt ikke på denne tirsdag eftermiddag.

Jeg sidder på en betonblok nede ved den kunstige sø, Hoxha lod opføre til almindelig adspredelse for folket. Bag mig ligger parken og foran mig den mudrede søbred oversået med plasticaffald og kokasser. Vandet er skiddenbrunt, og få meter ude ligger gamle robåde fyldt med vand.

Så lyder brølet igen, og jeg kommer i tanke om, hvad jeg havde læst i min rejseguide, nemlig at der ligger en zoo et eller andet sted. Det har aldrig været nogen stor oplevelse at besøge en zoologisk have i et land, der sidder i skidt til halsen, men det er begyndt at dryppe, så hvad pokker... På en tirsdag, i Tirana...

Jeg er forberedt på det værste, mens jeg trasker over dæmningen i den fine regn. På højre hånd ligger en øde byggeplads, hvis mest dominerende værk er den håbefulde bygherres kæmpe skilt med teksten "Melrose". Nede ved søbredden står et par fiskere ubevægelige, og en stor rotte piler op af dæmningen og finder ind i et hul mellem fliserne.

Brølet lyder igen. Jeg kan bare ikke få øje på noget, der ligner en zoologisk have.

Jeg stopper op ved et lille halvtag af blik. Der sidder en gammel mand, som bliver arrig, fordi jeg ikke forstår et klap af, hvad han svarer, da jeg siger "zoo?" Men han tager et par sedler ud af min hånd og peger videre frem.

En gang med knækkede fliser leder op til en bygning på størrelse med et dansk parcelhus. Tirana Zoo består af 11 dyr. En bavian, en tiger, en han- og en hunløve, en ulv, to ræve af ubestemmelig herkomst, en ditto høne, dernæst et bur med to små, brune bjørne og et bur med en mindre ulv. Så er runden ovre, og gæsten står igen foran buret med tigreren.

Denne prægtige kat går hvileløst fra side til side bag de hvidmalede tremmer, beklædt med kraftigt hønsetråd, der i tidens løb er flået op flere steder. Dens bur er omkring otte kvadratmeter. Væggene er beklædt med hvide kakler, og gulvet belagt med fliser. Dyret er i al sin enkelthed spærret inde på et badeværelse. Ingen løbegård, intet jord, intet græs – ikke så meget som en gren af kradse i.

Brølet lyder igen. Det kommer fra naboburet og stammer altså fra hanløven. Den går sammen med hunnen i et bur magen til og næppe meget større. Ved siden af dem løber ulven forvirret rundt i sit badeværelse. Ingen af dyrene ser vel udsultede ud. Der er mere de usle pladsforhold, poter og klør på glatte fliser.

Jeg går en ny runde og finder tre drenge i færd med at fodre bjørnene med nogle blade. I det mindste en god gerning, tænker jeg og tager med et smil et billede af dem.

Kort efter brøler løven igen, måske endnu mere hult end før. De samme knægte er nu i færd med at kyle kastanjer lige ind i fjæset på dyrenes konge, der vred springer frem mod tremmerne. Legen handler om, hvem der tør blive stående uden at flytte sig, når majestæten er ramt lige i masken.

Jeg løfter en advarende pegefinger, og de holder op. Så forlader jeg denne rædslernes zoo, og kort efter fortæller brølet, at kastanjerne svirrer igen.

Der var ingen vagt. Intet opsyn. Der var bare et parcelhus med otte badeværelser.

Da jeg går tilbage, tænker jeg på det, der var en stor mediehistorie ved min afrejse fra Danmark:

Såkaldte dyrevenners aktioner med at slippe mink ud i naturen til den sikre død. Der er altid engagerede mennesker, der arbejder for en sag, de tror på. Hjemløse katte og forsøgsmus har også venner.

Mens regnen tager til ude over dæmningen hører jeg brølet for sidste gang. Nu ved jeg, hvor det kommer fra.

Det er brølet fra en glemt løve i Tirana.

En affaldsbunke af en banegård er bundprop i den anden ende af boulevarden. Det er min sidste dag i Tirana transit, og den slutter her. Min billet sikrer mig adgang på den anden side af hegnet, hvor

statsbanen har dumpet sit gamle materiel på rangersporene, hvor hunde uden herre jager rundt med snuden nede i svellerne.

Et opløb samler sig oppe på perronen. En lasket banebetjent i uniform jager i fuldt firspring en stor knægt og får akkurat en klo i kraven på ham. Han slår knægten i asfalten, råber og overdænger ham med spark, inden staklen kommer på benene og stikker af. Passagerer indtager uanfægtede deres venteposition igen, og betjenten går sammen med sin makker videre med et fedtet smil.

Der er plads til magtanvendelse i en uniform på disse breddegrader. Det, jeg lige har set, er vanvittigt, men i et sekund maser en djævelsk tanke sig på. For hvordan skal unge fra langt strengere himmelstrøg finde fodslag, når en dansk uniform i deres øjne ikke virker slet så autoritær, som de er vant til? En hund er lusket tæt på og står og snuser til min rygsæk. Passagererne kommer i bevægelse, og således frelst fra at drage forhastede sammenligninger må også jeg hanke op i bagagen og stige på det gamle øg af en jernhest mod Dürres og havet.

Projektører kaster deres skarpe lys og skaber dramatiske skygger over denne krog af havnen, hvor kaos er kommet med mørket.

Færgen fra Ancona skal losses og lastes, før det bliver min og Bari-færgen m/s Palladios tur.

Betjente og soldater vinker lastvogne og personbiler frem – eller holder dem tilbage. Ind i mellem glider nogle store Mercedes'er uhindret forbi afspærringen som om et kodeord står at læse i de tonede ruder. Der er noget med alle disse Mercedes'er, og jeg ved det vel godt. Alligevel prøver jeg over for min sidemand, en ung familiefar:

- Many Mercedes in Albania...

- Yes, many! Corruption, you know...

Og sådan er det. Almindelig korrupsion, almindelig mafia og almindeligt bedrag. En italiener melder sin vogn stjålet, scorer forsikringspengene og sælger vognen med klækkelig rabat til albanerne. Og korrupsionen? Den har det fint i et land, hvor udenlandsk kapital banker på og gerne vil slippe for entréen.

Folk i den lange kø foran jerngitteret begynder at trippe. Omfavnelser tager til, og snøften bliver højlydt. Den yngre generation skal tilbage.

Da det et par timer senere bliver Bari-køens tur gentager sceneriet sig mellem de flakkende skygger og motorstøjen. Bag mig står en mor, en far og deres to teenagedøtre og holder om en gammel mand og hans kone. Her er det bedsteforældrene, som snart forsvinder over havet. Pigerne er knuste, og deres ord bliver kvalt nede i halsen, mens øjnene oversvømmes. Tårerne forplanter sig til de voksne. Bedstefar, en grå herre i sort, har længe holdt stand med ophøjet ro. Nu skinner også hans øjne i det skarpe skær, og jeg kigger ned på mine støvlesnuder.

Det gode skib Palladio manøvrerer forsigtigt ud gennem den dunkle havn, og helt ude i indløbet glider vi forbi den røde og den grønne lanterne.

Sejladsen på det natsorte spejl kan begynde. Bag mig slukkes projektørerne på tårernes kaj og over mig tændes stjernerne - Albania exit.